פג: ר"ן ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים רש"י

עין משפט נר מצוה

כב א טו"ש י"ד סי' תנ סעיף י בהג"ה:
כג ב ג מי' פ"ז מהלכות נדרים הל' י (ופי"ב מהל' נדרים הל' ח) סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כד סה:
כד ד מי' פ"ז מהל' נדרים הל' יא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכז סעיף ג:
כה ה מי' שם פי"ב הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף סה:

תוספות

מטומאת מת נמי אית לה צערא. אם תמצא מלומר דהוה עינוי נפש: קונם שאני נהנה לבריות כו' **לא יפר.** דלא הוי עינוי נפש ד) (וש"כ) דשמואל דאמר קונם שאני נהנה לפלוני יפר ופר' לא יפר משום נדרי עינוי נפש אבל מיפר משום דברים שבינו לבינה ורבי יוסי היא כדתרצינן מפירות מדינה: **ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** שאינו ממון כדאמרי' דאפי' טוכת הגפה ליכא לבעלים דעדיפה כתיב בהו [דדוקא היכא דכתיב בהו] ונטת אית בהו טוכת הגפה: בהנים לוים [נהנים] מעלו יתן להכהנים תרומתו דטוכת הגפה אינה ממון: כהנים ולוים אלו ישלו אח"ש. דטוכת הגפה ממון וכגמ' פרך מרישא לסיפא: **אלא** מדקתני לא יפר בעל לאו בכלל בריות הוא ומותרת ליהנות ממנו לכך לא תצא הלי נדר לעינוי נפש דאי הוי בכלל בריות אין לך עינוי גדול מזה דמשמע ליה הא דקתני דמותרת בלקט לא הוי טעמא דרישא מדלא קתני מפני שמותרת אלא מילתא גמיר נפשה היא וא"ל וכגל גופיה ממון מן הבריות והוי פרנסתו מן הבריות (דאמורה) דיפר כדין עינוי נפש וי"ל דלעיל אירי דאקרה בפירות חנוני שיהא של חנוני אע"פ שאינו עתה שלו דומיא דפירות מדינה דרישא שאקרה מתה שבדל מהדינה אבל הכא מיירי שאקרה משל הבריות בעודו שלהם והואיל ונעל לאו בכלל בריות כשיבא לידו מותר אבל מן בעל לא אכלה מדלא קתני הותרה בהם: **חדא** ועוד קתני חדא דבעל אינו בכלל בריות ועוד כו'. כך מצי"ר מתמנתו ולעולם בעל אבל בריות הוא ומה טעם קאמר כי קשה לר"ש לעיל [דאמרינן] אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואפילו כדין עינוי נפש ואמאי הרי יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ומ' דלעיל מיירי במדבר בימות הגשמים לגיכא לקט ופאה: נתגרשה יכולה ליהנות בלקט. דאז בשעת גירושין הוי בעל בכלל בריות דעדיה הכי קונם שאני נהנה לכל אדם שיקראו אותם בריות בשעת הנאתי מהם וכי מינגרשה מיקרי בעל [בריות] ואע"ג דהשתא לא מיתסר בעל לאחר גירושין מיתסר דהוי בכלל בריות לאסור בעלה על נפשה מהשתא ודמי להא דלקמן שהה שאני מוכר לך לכשאלקחנה תקדים האולל וכיוצ' להקדים:

מסורת הש"ס

ב) כתובות עב. מ"ק כח:. **ג)** [לעיל פב.]. **ד)** גי' יעב"ץ התוספות. **ה)** ל"ל לא מתפרנס בשל בעל יכולה לאסרן עליה. **ו)** שיך לדף פד.

תורה אור השלם

ו. טוב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אֵבֶל מִלֶּכֶת אֶל בֵּית מִשְׁתֶּה בַּאֲשֶׁר הוּא סוֹף כָּל הָאָדָם וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ: קהלת ז ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' אימא סיפא ויכולה היא ליהנות: **(ב)** שם אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והכי קתני ועוד אין יכול: **(ג)** רש"י ד"ה קונם וכו' הכריות אינו יכול להפר הס"ל ותא"כ מ"ה ויכולה היא ליהנות: **(ד)** ר"ה אימא סיפא ויכולה היא ליהנות: **(ה)** ר"ה ר' נתמן וד"ה ויכולה הד"מ:

מוסף רש"י

והחי יתן אל לבו. בכניל שבאכל הוא סוף כל האדם, סופו של כל אדם לבא לידי קבר, לפיכך החי יתן אל לבו כל מה שאגמול חסד עם המת לאנשי לאי שיגמלו לי כמותי (קהלת ז ב). **דיספוד יספדון ליה.** יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג הכן (כתובות עב.).

פירוש הרא"ש

לפתענה בו' מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר ליה. ואמאי מותרת ליטמא למתים ולא שייך הכא לשנות אין נדרים לחלקין דדוקא גבי חרלן חג לי לאפסר לנדרים בלא חרלן אבל אפסר לנדרים בלא איסור טומאה שיעור עינוי נפש אבל מפר עינוי נפש דאבל מפר משום דכריס שבינו לבינה ורבי יוסי היא דתתרלינן לעיל: **ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** לפי' טוכת הגפה לא מצי לאכלה אבל יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה דלפי' טוכת הגפה ליכא דדוקא היכא דכתיב בהו ונטת אית בהו טוכת הגפה: בהנים לוים [נהנים] מעלו יתן להכהנים תרומתו דטוכת הגפה אינה ממון: כהנים ולוים אלו ישלו אח"ש. דטוכת הגפה ממון וכגמ' פרך מרישא לסיפא: **אלא** מדקתני לא יפר בעל לאו בכלל בריות הוא ומותרת ליהנות ממנו לכך לא תצא הלי נדר לעינוי נפש דאי הוי בכלל בריות אין לך עינוי גדול מזה דמשמע ליה הא דקתני דמותרת בלקט לא הוי טעמא דרישא מדלא קתני מפני שמותרת אלא מילתא גמיר נפשה היא וא"ל וכגל גופיה ממון מן הבריות והוי פרנסתו מן הבריות (דאמורה) דיפר כדין עינוי נפש וי"ל דלעיל אירי דאקרה בפירות חנוני שיהא של חנוני אע"פ שאינו עתה שלו דומיא דפירות מדינה דרישא שאקרה מתה שבדל מהדינה אבל הכא מיירי שאקרה משל הבריות בעודו שלהם והואיל ונעל לאו בכלל בריות כשיבא לידו מותר אבל מן בעל לא אכלה מדלא קתני הותרה בהם: **חדא** ועוד קתני חדא דבעל אינו בכלל בריות ועוד כו'. כך מצי"ר מתמנתו ולעולם בעל אבל בריות הוא ומה טעם קאמר כי קשה לר"ש לעיל [דאמרינן] אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואפילו כדין עינוי נפש ואמאי הרי יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ומ' דלעיל מיירי במדבר בימות הגשמים לגיכא לקט ופאה: נתגרשה יכולה ליהנות בלקט. דאז בשעת גירושין הוי בעל בכלל בריות דעדיה הכי קונם שאני נהנה לכל אדם שיקראו אותם בריות בשעת הנאתי מהם וכי מינגרשה מיקרי בעל [בריות] ואע"ג דהשתא לא מיתסר בעל לאחר גירושין מיתסר דהוי בכלל בריות לאסור בעלה על נפשה מהשתא ודמי להא דלקמן שהה שאני מוכר לך לכשאלקחנה תקדים האולל וכיוצ' להקדים:

מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר לה. ומאלא שאפילו לאחר ההפרה היא מוזהרת על הטומאה וכיון שכן לא מיקרי לגבי טומאה חלי מנין של נזירות שהרי מיינת היא להשלים כל מנין נזירותה בטהרה אלא ודאי משמע דמתוך שמפר ליין שמתענה בו מפר לטומאה שאינה מתענה: **אמרי טומאת מת נמי אית לה צערא.** האי דפריק ליה הכי ולא פריק אין נזירות לאחלין כדפריק לעיל משום שטומאה אינה מלויה בנזירות דאשכחן נזירות בלא טומאה שהרי נזיר שמשון אסור ביין ומטומא למתים כדאיתא פרק קמא דמס' נזיר (ד.) וכיון דלא תליא טומאה בנזירות אפשר נמי דאיתא לאיסור טומאה בלא איסור שאר דיני נזירות אי נמי דקושטא דמילתא כעי לתרוצי דלא כדקאמרת דעמא דאין בטומאת מת צער דליתא אלא צערא אית לה וא"מ שאם נדרה שלא אלך בנית האכל בעלה אפר לה משום עינוי נפש: **מתני' קונם שאני נהנים לבריות.** מה שאני נהנית מן הבריות יהא עלי כקונם: **אינו יכול לאסר.** דתנא"ג דתמר שמואל[ג] הנאת פלוני עלי יפר הא אסקינן עליה דשמואל כרבנן סבירא ליה דמיקל בעינוי נפש וכוליה פרקין רבי יוסי: **ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** דכיון דכתיב בהו תעזוב ימיה ולא כתיבא בהו נתינה לית בהו טוכת הגפה לבעלים הלכך כי שקלה לקט שכחה ופאה אינה נהנית משל בריות. וכגמרא מפרש למתני': **גמ' אלמא אפשר דמטומה מדיליה.** קא סלקא דעתך דסיפא דקתני יכולה היא ליהנות בלקט שכחה ופאה לאו פיומא דרישא וטעמא דיהה היא דמשום הכי אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה דאם איתא הוה ליה למתני הכי מפני שיכולה ליהנות ועוד דאם איתא דבעל בכלל בריות הוא היכי קתני מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אין יכול להפר וכי בעל וכולהו בריות גריעי מחנווי אלא היתה פרנסתו אלא ממנו דאמרינן לעיל (עט:) יפר אלא ודאי כי קתני אין יכול להפר היינו טעמא משום דאפשר דמטומה מבעלה דבעל לא הוי בכלל בריות הלכך לא מקרי עינוי נפש ולא יפר. וכי תימא אכתי היכי אתיא שפיר דהא ודאי בעל אין פרנסתו אלא מן הבריות והוו להו בריות כחנווי שאין פרנסתו אלא ממנו דאמר יפר לאו קושיא היא דהתם אקרה לה לפירות חנווי אפילו אינו בעל וכדאמקינא לעיל [פב.] הלכך יפר אבל הכא לא אקרה אנפשה פירות הבריות אלא הנאת הבריות הלכך כל היכא שהבעל נוקט אותה מותרת בהן שאינה נהנית מן הבריות אלא מן הבעל: **אימא סיפא יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** אבל מן הבעל לא אכלה דאי אכלה מבעל היכי מותרת בלקט שכחה ופאה דהא לאו עניה היא: **אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** פירוש לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא ומשום הכי אין יכול להפר דהא מתזנה מיניה דבעל ועוד דאפי' בעל עני הוא אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ומבעל נמי לא מתסרא דאי מתסרא ביה משום שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה נלמוד לא אמרינן דלא יפר דלא גרעי בריות ובעל מחנווי אלא היתה פרנסתו אלא ממנו דקיימא לן יפר: **רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה.** סבירא ליה לרבא דאף על גב דלא קתני מפני שיכולה ליהנות ממילא משמע דמה טעם קאמר. וקשיא טוכת הגפה ולרבא מי גרעי בריות ובעל מפירות חנווי שאין פרנסתו אלא ממנו דקתני יפר משום עינוי נפש ואפילו לר' יוסי ותירץ הר"מ בר שמיאור שכרוכו לברכה דהכא בשלקטה לקט שכחה ופאה ויכולה היא ליהנות ממנו וכדקתני יכולה היא ליהנות בלקט שכחה ופאה והלכך לא יפר ולעיל בשנדרה בימות הגשמים שאי אפשר לה בלקט ומשום הכי יפר: **רב נחמן אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא.** ומשום הכי לא יפר שאם לא היתה יכולה ליהנות ממנו אע"פ שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה עינוי נפש הוי ומפר והכי קתני נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה דעדיפה כתיבא בהו וקא משמע לן דלכשנתגרשה יחזור הבעל לחיות בכלל איסור הבריות ואין לה ליהנות אלא בלקט שכחה ופאה כך פירשו הרמשונים זכרונם לברכה וכן הוא בחדושי הרשב"א זכרונו לברכה בשם התוספתא[ה]: ואני אומר דאם איתא דהכי פירושא הא דגרסינן בירושלמי [פ"ג ה"ו] דנוכר

דלמא מיין דאית לה צערא הפר לה מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר לה אמרי טומאת מת נמי אית לה צערא דכתיב [1]והחי יתן אל לבו [2]ותניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב והחי יתן אל לבו [3]דיספוד יספדון ליה דיבכון יבכון ליה דיקבר יקברוניה: מתני' [4]קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר [5]ויכולה היא ליהנות בלקט שכחה ובפאה [6]קונם כהנים לוים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולוים אלו נהנים לי יטלו אחרים: גמ' אלמא אפשר דמתזנה מדיליה מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא אימא סיפא (א) יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אבל מדבעל לא אכלה אלמא בעל בכלל בריות הוא אמר עולא לעולם (ב) לאו בכלל בריות הוא ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה [7]ליהנות בלקט שכחה ופאה נתגרשה יכולה ליהנות בלקט

דלמא מיין דאית לה צערא הפר לה. ומגלא שאפילו לאחר הפרה אינה מוזהרת על הטומאה וכיון שכן לא מיקרי לגבי טומאה חלי מנין של נזירות שהרי מיינת היא להשלים כל מנין נזירותה בטהרה אלא ודאי משמע דמתוך שמפר ליין שמתענה בו מפר לטומאה שאינה מתענה: **אמרי טומאת מת נמי אית לה צערא.** האי דפריק ליה הכי ולא פריק אין נזירות לאחלין כדפריק לעיל משום שטומאה אינה מלויה בנזירות דאשכחן נזירות בלא טומאה שהרי נזיר שמשון אסור ביין ומטומא למתים כדאיתא פרק קמא דמס' נזיר (ד.) וכיון דלא תליא טומאה בנזירות אפשר נמי דאיתא לאיסור טומאה בלא איסור שאר דיני נזירות אי נמי דקושטא דמילתא כעי לתרוצי דלא כדקאמרת דעמא דאין בטומאת מת צער דליתא אלא צערא אית לה וא"מ שאם נדרה שלא אלך בנית האכל בעלה אפר לה משום עינוי נפש: **מתני' קונם שאני נהנים לבריות.** מה שאני נהנית מן הבריות יהא עלי כקונם: **אינו יכול לאסר.** דתנא"ג דתמר שמואל[ג] הנאת פלוני עלי יפר הא אסקינן עליה דשמואל כרבנן סבירא ליה דמיקל בעינוי נפש וכוליה פרקין רבי יוסי: **ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** דכיון דכתיב בהו תעזוב ימיה ולא כתיבא בהו נתינה לית בהו טוכת הגפה לבעלים הלכך כי שקלה לקט שכחה ופאה אינה נהנית משל בריות. וכגמרא מפרש למתני': **גמ' אלמא אפשר דמטומה מדיליה.** קא סלקא דעתך דסיפא דקתני יכולה היא ליהנות בלקט שכחה ופאה לאו פיומא דרישא וטעמא דיהה היא דמשום הכי אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה דאם איתא הוה ליה למתני הכי מפני שיכולה ליהנות ועוד דאם איתא דבעל בכלל בריות הוא היכי קתני מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אין יכול להפר וכי בעל וכולהו בריות גריעי מחנווי אלא היתה פרנסתו אלא ממנו דאמרינן לעיל (עט:) יפר אלא ודאי כי קתני אין יכול להפר היינו טעמא משום דאפשר דמטומה מבעלה דבעל לא הוי בכלל בריות הלכך לא מקרי עינוי נפש ולא יפר. וכי תימא אכתי היכי אתיא שפיר דהא ודאי בעל אין פרנסתו אלא ממנו דאמר יפר לאו קושיא היא דהתם אקרה לה לפירות חנווי אפילו אינו בעל וכדאמקינא לעיל [פב.] הלכך יפר אבל הכא לא אקרה אנפשה פירות הבריות אלא הנאת הבריות הלכך כל היכא שהבעל נוקט אותה מותרת בהן שאינה נהנית מן הבריות אלא מן הבעל: **אימא סיפא יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** אבל מן הבעל לא אכלה דאי אכלה מבעל היכי מותרת בלקט שכחה ופאה דהא לאו עניה היא: **אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** פירוש לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא ומשום הכי אין יכול להפר דהא מתזנה מיניה דבעל ועוד דאפי' בעל עני הוא אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ומבעל נמי לא מתסרא דאי מתסרא ביה משום שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה נלמוד לא אמרינן דלא יפר דלא גרעי בריות ובעל מחנווי אלא היתה פרנסתו אלא ממנו דקיימא לן יפר: **רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות מלקט שכחה ופאה.** סבירא ליה לרבא דאף על גב דלא קתני מפני שיכולה ליהנות ממילא משמע דמה טעם קאמר. וקשיא טוכת הגפה ולרבא מי גרעי בריות ובעל מפירות חנווי שאין פרנסתו אלא ממנו דקתני יפר משום עינוי נפש ואפילו לר' יוסי ותירץ הר"מ בר שמיאור שכרוכו לברכה דהכא בשלקטה לקט שכחה ופאה ויכולה היא ליהנות ממנו וכדקתני יכולה היא ליהנות בלקט שכחה ופאה והלכך לא יפר ולעיל בשנדרה בימות הגשמים שאי אפשר לה בלקט ומשום הכי יפר: **רב נחמן אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא.** ומשום הכי לא יפר שאם לא היתה יכולה ליהנות ממנו אע"פ שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה עינוי נפש הוי ומפר והכי קתני נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה דעדיפה כתיבא בהו וקא משמע לן דלכשנתגרשה יחזור הבעל לחיות בכלל איסור הבריות ואין לה ליהנות אלא בלקט שכחה ופאה כך פירשו הרמשונים זכרונם לברכה וכן הוא בחדושי הרשב"א זכרונו לברכה בשם התוספתא[ה]: ואני אומר דאם איתא דהכי פירושא הא דגרסינן בירושלמי [פ"ג ה"ו] דנוכר

מתענה בו' מטומאת מת דלית לה צערא לא הפר ליה. ואמאי מותרת ליטמא למתים ולא שייך הכא לשנות אין נדרים לחלקין דדוקא גבי חרלן חג לי לאפסר לנדרים בלא חרלן אבל אפסר לנדרים בלא איסור טומאה שיעור עינוי נפש אבל מפר עינוי נפש דאבל מפר משום דכריס שבינו לבינה ורבי יוסי היא דתתרלינן לעיל: **ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה.** לפי' טוכת הגפה ליכא דדוקא היכא דכתיב בהו ונטת אית בהו טוכת הגפה: בהנים לוים [נהנים] מעלו יתן להכהנים תרומתו דטוכת הגפה אינה ממון: כהנים ולוים אלו ישלו אח"ש. דטוכת הגפה ממון וכגמ' פרך מרישא לסיפא: **אלא** מדקתני לא יפר בעל לאו בכלל בריות הוא ומותרת ליהנות ממנו לכך לא תצא הלי נדר לעינוי נפש דאי הוי בכלל בריות אין לך עינוי גדול מזה דמשמע ליה הא דקתני דמותרת בלקט לא הוי טעמא דרישא מדלא קתני מפני שמותרת אלא מילתא גמיר נפשה היא וא"מ וכגל גופיה ממון מן הבריות והוי פרנסתו מן הבריות (דאמורה) דיפר כדין עינוי נפש וי"ל דלעיל אירי דאקרה בפירות חנוני שיהא של חנוני אע"פ שאינו עתה שלו דומיא דפירות מדינה דרישא שאקרה מתה שבדל מהדינה אבל הכא מיירי שאקרה משל הבריות בעודו שלהם והואיל ונעל לאו בכלל בריות כשיבא לידו מותר אבל מן בעל לא אכלה מדלא קתני הותרה בהם: **חדא** ועוד קתני חדא דבעל אינו בכלל בריות ועוד כו'. כך מצי"ר מתמנתו ולעולם בעל אבל בריות הוא ומה טעם קאמר כי קשה לר"ש לעיל [דאמרינן] אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואפילו כדין עינוי נפש ואמאי הרי יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ומ' דלעיל מיירי במדבר בימות הגשמים לגיכא לקט ופאה: נתגרשה יכולה ליהנות בלקט. דאז בשעת גירושין הוי בעל בכלל בריות דעדיה הכי קונם שאני נהנה לכל אדם שיקראו אותם בריות בשעת הנאתי מהם וכי מינגרשה מיקרי בעל [בריות] ואע"ג דהשתא לא מיתסר בעל לאחר גירושין מיתסר דהוי בכלל בריות לאסור בעלה על נפשה מהשתא ודמי להא דלקמן שהה שאני מוכר לך לכשאלקחנה תקדים האולל וכיוצ' להקדים:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com